

РЕЗВОРОВИЧ

Кристина Русланівна,

завідувач кафедри

цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В АНТИКОРУПЦІЙНІЙ СФЕРІ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сучасна антикорупційна діяльність України, на жаль, не відповідає реаліям сьогодення. Перш за все, подальшого реформування потребує законодавча база у цій сфері. Адже нині чинні нормативно-правові акти у сфері боротьби з корупцією, попри значні кількісні показники, відзначаються низькими якісними характеристиками та малоефективним практичним втіленням, а окремі положення концептуальних документів мають декларативний та загальний характер. Станом на сьогодні не створено належної законодавчої бази для більш ефективної протидії корупції, невирішеними залишаються питання посилення відповідальності за корупційні діяння [1, с. 32].

Так, зокрема, все ще невирішеним залишається питання цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, що на сьогодні має важливе значення для попередження корупції. Йдеться про цивільно-правову відповідальність передбачену ст.ст.65, 66 та 68 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII [4].

Відповідно до ст.65 цього закону, за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, що такі вчинили, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку. Тобто, норми ст.65 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII передбачають можливість притягнення до цивільно-правової. Себто встановлюється цивільно-правова відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. У свою чергу, ст.66 встановлюється суб'єкт цивільно-правової відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Зокрема, згідно позиції вітчизняного законодавця викладеної у ст. 66, збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила відповідне правопорушення, в установленому законом порядку» [4].

Ст.68 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII певною мірою конкретизує питання цивільно-правової відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Зокрема, згідно положень ч.1 цієї статті, фізичні та юридичні особи, права яких порушено внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення і яким завдано моральної або майнової шкоди, збитків, мають право на відновлення прав, відшкодування збитків, шкоди в установленому законом порядку.

Відповідно до ч.2 ст.68, збитки, шкода, завдані фізичній або юридичній особі внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності суб'єкта, який здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції, відшкодовуються з Державного бюджету України в установленому законом порядку. Держава, Автономна Республіка Крим, орган місцевого самоврядування, які відшкодували збитки, шкоду, завдану незаконним рішенням, діями або бездіяльністю суб'єкта, що здійснює заходи щодо запобігання та протидії корупції, мають право зворотної вимоги (регресу) до особи, яка завдала збитків, шкоди, у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами, відшкодуванням моральної шкоди) [4].

Однак системний аналіз положень Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII дає підстави стверджувати про недостатність врегулювання у ньому питання цивільно-правової відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Адже Закон України «Про запобігання корупції» не містить критеріїв визначення розміру моральної шкоди, що є підставою виникнення цивільно-правової відповідальності.

Крім того, попри те, що антикорупційне законодавство України в аспекті цивільно-правової відповідальності апелює до Цивільного кодексу України [5] не вирішується проблема недостатності регулювання цивільно-правової відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення й на рівні цивільного законодавства. Адже ЦК України не встановлює ні верхньої, ні нижньої межі відшкодування моральної шкоди. Така ситуація призводить до виникнення труднощів при визначенні обсягу моральної шкоди [2, с.383], як постраждалою особою, так і судом. Слід погодитись з авторами, які вважають, що в таких випадках суд має виходити із засад розумності й справедливості [5, с. 125].

Однак, більш вдалою видається позиція науковців, що наголошують на необхідності невідкладного прийняття відповідних нормативно-правових актів, які б чітко врегулювали механізм і порядок відшкодування моральної шкоди [3, с. 332-333]. Хоча, водночас, сумнівною вбачається пропозиція вирішення проблеми визначення обсягу моральної шкоди шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів. Доречніше було б внести відповідні доповнення до вже чинних. Зокрема, йдеться про Закон України «Про запобігання корупції» та Цивільний кодекс України. Очікується, що саме такі законодавчі зміни дозволять відкрити певний правовий простір для практичного

розв'язання проблеми визначення обсягу моральної шкоди, зокрема у кримінальних провадженнях, у тому числі антикорупційного спрямування, що сприятиме й посиленню відповідальності за шкоду, спричинену злочинами, які вчиняються на корупційному ґрунті та іншими протиправними діями, їх запобіганню і профілактиці.

Насамкінець, слід зазначити, що удосконалення правового регулювання відшкодування моральної шкоди, завданої корупційними правопорушеннями або пов'язаними з корупцією правопорушеннями шляхом доповнення Закону України «Про запобігання корупції» та Цивільного кодексу України окремою статтею стосовно визначення меж обсягу моральної шкоди, дозволить продовжити процес розвитку інституту цивільно-правової відповідальності, у тому числі, й в антикорупційній сфері.

Бібліографічні посилання:

1. Відповідальність за корупційні діяння, правові засади відшкодування збитків, завданих внаслідок їх вчинення : навч.-метод. матеріали / Ю. В. Баскакова, В. М. Гаврилюк, П. В. Качанова, Г. О. Усатий ; упоряд. О. В. Жур. К. : НАДУ, 2013. 108 с.
2. Ніжинський С. С. До питання відшкодування шкоди, завданої корупцією у футболі та спорті в цілому. *Держава і право*. 2013. №60. С. 380-384.
3. Підюков П. П., Устименко Т. П. Проблеми посиленні відповідальності за шкоду, заподіяну корупційними правопорушеннями. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*. 2016. С. 331-333.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/sp:java>- (дата звернення: 10.11.2019)
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення: 10.11.2019).